

ยุคโลกาภิวัตน์

บทบาทของแพทย์กับความหวังจากคนไข้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

ยุคโลกาภิวัตน์ : บทบาทของแพทย์กับความหวังจากคนไข้

© พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

ISBN : 974-89645-6-6

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - เมษายน ๒๕๓๙ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๔๐ " ๓,๐๐๐ "

จัดพิมพ์โดย

กองทุนวชิรธรรม

เพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม

สนใจหนังสือนี้ติดต่อได้ที่

- กองทุนวชิรธรรม โทร. ๕๒๖-๕๐๐๘
- บริษัทสร้างสื่อ จำกัด โทร. ๒๗๙-๙๖๓๖

พิมพ์ที่ - บริษัท ธรรมสาร จำกัด

ควบคุมการผลิต - พิมพ์อำเภอ

๒๐.-

คำนำ

การแพทย์ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของสรีรวิทยาและการรักษาโรคเท่านั้น หากยังเกี่ยวข้องกับจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณค่าภายในจิตใจที่ส่งผลเป็นการปฏิบัติภายนอก แม้ว่าปัจจุบันวิทยาการทางการแพทย์จะก้าวหน้าไปมาก แต่จริยธรรมของแพทย์ก็ยังคงมีความสำคัญทั้งต่อผู้ป่วยและสังคมวงกว้าง ทั้งนี้เพราะจริยธรรมเป็นตัวกำหนดว่าความรู้ของแพทย์นั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์เพียงใดต่อผู้คนที่เกี่ยวข้อง

โลกปัจจุบันกำลังเรียกร้องจริยธรรมจากแพทย์มากขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์” เพราะเป็นยุคที่ลัทธิทุนนิยมและบริโภคนิยมเข้ามามีอิทธิพลมาก จนกระทั่งการรักษาทางการแพทย์กลายเป็นการแข่งขันและแสวงหาผลประโยชน์ไปมากขึ้นทุกที ก่อให้เกิดความเดือดร้อนไปทั่ว ไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน

ภารกิจพื้นฐานของแพทย์คือการดำรงจริยธรรมไว้ให้ได้ จะทำเช่นนั้นได้ต้องเข้าใจอิทธิพลของยุคโลกาภิวัตน์ที่มีต่อทัศนคติของแพทย์ ขณะเดียวกันก็ควรจะต้องให้เห็นถึงอิทธิพลทางด้านอื่นด้วย ได้แก่กระแสวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้แพทย์มองคนไข้ประหนึ่งเครื่องจักรกลที่ไร้จิตใจ ยิ่งมองร่างกายคนไข้ออกเป็นส่วน ๆ ตามความชำนาญเฉพาะทาง ก็ยิ่งทำให้มีความรู้สึกเหินห่างจากผู้ป่วย จนนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นโทษต่อผู้ป่วย

หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่ไม่เกื้อกูลต่อจริยธรรมของแพทย์ ขณะเดียวกันก็เสนอแง่คิดที่เสริมสร้างจริยธรรมของแพทย์มากขึ้น โดยชี้ว่า สิ่งที่จะช่วยดำรงจริยธรรมของแพทย์ นอกจากจะได้แก่ความสำนึกว่าตนเป็นผู้ที่มีโอกาสดีและได้ประโยชน์จากสังคมมากกว่าผู้อื่นแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ความสุข ยิ่งสามารถเข้าถึงความสุขที่ลึกซึ้งได้มากเท่าไร ชีวิตก็จะเป็นอิสระจากทรัพย์สมบัติ และช่วยให้มุ่งทำกิจเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นได้มากเท่านั้น

ฐานะของแพทย์ในสายตาของประชาชนจะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับบทบาทของแพทย์ และบทบาทของแพทย์นั้นจะเป็นที่ยอมรับเพียงใด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญทางการแพทย์เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับจริยธรรมของแพทย์เองด้วย สำหรับผู้ที่รักในความเป็นแพทย์

หนังสือเล่มนี้เป็นประหนึ่งกัลยาณมิตรที่มอบคำชี้แนะอันทรง
คุณค่ามารับฟัง

หนังสือเล่มนี้เคยตีพิมพ์รวมอยู่ใน การแพทย์ไทย : ทาง
เลือกในยุคโลกาภิวัตน์ สำหรับครั้งนี้ได้พิมพ์แยกเล่มออกมา เพื่อ
สะดวกแก่การเผยแพร่ในวงกว้าง ในโอกาสนี้กองทุนวัฒนธรรมใคร่
ขอกราบขอบพระคุณพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) เป็นอย่างยิ่ง
ที่กรุณาอนุญาตให้เผยแพร่ผลงานอันทรงคุณประโยชน์นี้ได้

กองทุนวัฒนธรรม

อนุโมทนา

กองทุนมูลนิธิธรรมมีกุศลฉันท์ในการพิมพ์หนังสือธรรม
เผยแผ่เพื่อเสริมสร้างประโยชน์สุขที่เป็นแก่นสารแก่ชีวิตและสังคม
และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นมาโดยลำดับ
สำหรับครั้งนี้ คุณอำเภอ พรหมบัญญัติ ได้ติดต่อแจ้งความประสงค์
ขออนุญาตพิมพ์หนังสือ “ยุคโลกาภิวัตน์: บทบาทของแพทย์
กับความหวังจากคนไข้” อาตมาขออนุโมทนา

หนังสือเรื่อง “ยุคโลกาภิวัตน์: บทบาทของแพทย์กับ
ความหวังจากคนไข้” นี้ เป็นปาฐกถาพิเศษ ที่แสดงเมื่อวันที่ ๓๐
พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ในโอกาสแห่งการประชุมวิชาการเฉลิมพระ
เกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง
นราธิวาสราชนครินทร์ ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖
รอบนักษัตร เรื่อง การแพทย์ วัฒนธรรม และจริยธรรม จัด
โดยมหาวิทยาลัยมหิดล กับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สิทธิในการพิมพ์เฉพาะครั้ง ขอมอบให้เปล่าแก่ผู้จัดพิมพ์ เช่นเดียวกับหนังสืออื่นทุกเล่มของผู้เขียนเท่าที่ได้พิมพ์แล้ว ด้วยหวังว่าความเจริญแพร่หลายแห่งธรรม และความมอังกามแห่งสัมมาปัญญา ที่อาจเกิดมีขึ้นจากธรรมทานนั้น จักเป็นผลสนองที่มีคุณค่าสูงสุด

ขออนุโมทนากองทุนนุตติธรรมที่ได้มีฉันทะและวิริยะในการจัดพิมพ์หนังสือธรรมครั้งนี้ ซึ่งเป็นการช่วยกันเผยแพร่มมมาทัศนะให้ขยายกว้างขวางออกไป อันจะเป็นรากฐานแห่งสัมมาปฏิบัติที่นำไปสู่สันติสุขอันแท้จริง ขอกุศลจริยาที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญนี้ จงอำนวยผลเพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งสัทธรรม และประโยชน์สุขของมหาชน ตลอดกาลนาน

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)

๑๗ มีนาคม ๒๕๓๙

สารบัญ

คำนำ	(๓)
อนุโมทนา	(๖)
ยุคโลกาภิวัตน์ :	
บทบาทของแพทย์กับความหวังจากคนไข้	๑
โลกปัจจุบันเรียกร่องจริยธรรม	๓
แพทย์กับคนไข้ในกระแสวัฒนธรรม ๒ สาย	๑๐
คนไข้ในสายตาของแพทย์	๒๐
อย่าเสียฐานคือการเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ	๒๔
ความสุขก็เป็นเครื่องพิสูจน์ความสำเร็จ	๓๐
ถ้าแพทย์อยู่ในบทบาทที่แท้ คนไข้ไม่จำเป็นต้องหวัง	๓๖

ยุคโลกาภิวัตน์

บทบาทของแพทย์กับความหวังจากคนไข้

ขอเจริญพร ท่านประธานที่ประชุม พร้อมทั้งท่านผู้บริหาร ครู
อาจารย์ในวงการแพทย์ และท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

วันนี้อาตมาภาพได้รับนิมนต์มาพูด ถือว่าเป็นคนนอก มา
พูดในเรื่องเกี่ยวกับการแพทย์ นับว่าเป็นความใจกว้างของวงการ
แพทย์ที่ให้โอกาสบุคคลภายนอกเข้ามาพูด อาจจะได้ถึงกับวิพากษ์
วิจารณ์ แต่เราอยู่ในสังคมเดียวกัน มองในแง่หนึ่งก็เป็นเรื่องของ

* ปาฐกถาพิเศษ ในการประชุมวิชาการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในวโรกาสที่ทรง
เจริญพระชนมายุครบ ๖ รอบนักษัตร เรื่อง การแพทย์ วัฒนธรรม และจริยธรรม
จัดโดยมหาวิทยาลัยมหิดล กับ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ๓๐ พฤศจิกายน
- ๑ ธันวาคม ๒๕๓๘ ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพฯ (ปาฐกถาพิเศษนี้แสดง
ณ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๘)

การที่ควรจะช่วยมือกันช่วยสร้างสรรค์กิจการต่างๆ ในสังคมให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับเรื่องพระ พระก็ควรได้รับการเอาใจใส่ช่วยติช่วยตังจากญาติโยม วงการแพทย์ก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือแพทย์กับคนไข้

วันนี้เอาตมภาพมาพูด เป็นคนนอกก็จริง แต่ก็เป็นคนไข้ด้วย เป็นคนไข้ของคุณหมอหลายท่าน ได้รับความอุปการะความมีน้ำใจมากมายก็ถือว่าท่านมีคุณธรรม เพราะฉะนั้นในประสบการณ์ส่วนตัว อาตมภาพเองมีความรู้สึกต่อคุณหมอในแง่ดีคือส่วนมากพบแต่คุณหมอที่มีคุณธรรม แต่เสียงที่ได้ยินในเวลานี้ แม้แต่จากคุณหมอเอง ก็พูดเกี่ยวกับกิจการแพทย์ในทางที่ไม่น่าสบายใจ ฉะนั้นสิ่งที่พบเห็นกับสิ่งที่ได้ยินอาจจะขัดกันบ้าง

วันนี้ก็เอาสิ่งที่ทั้งพบเห็นและได้ยินมาพูด แต่คงจะหนักไปทางที่ได้ยินมากกว่า เพราะว่าเรื่องที่ได้ยินนั้นกว้างกว่าที่ตัวเองได้พบได้เห็นและได้ประสบซึ่งเป็นการจำเพาะกับบางท่าน แต่เรื่องเสียงเรื่องข่าวหรือแม้แต่เรื่องจากการอ่านมีโอกาสได้รู้กว้างขวางออกไป และวันนี้จะมาพูดกันทั้งในแง่ที่เป็นความหวังและความหวาด

เรื่องความหวาดนี้สำหรับตัวเองอาจจะไม่ค่อยมีปัญหา แต่เราควรพูดในแง่ที่จะไม่ประมาท ไม่ประมาทไว้แหละดี เพราะฉะนั้นถ้าจะไม่ให้ประมาทก็ต้องพูดเน้นในเรื่องที่ไม่น่าสบายใจ เป็นจุดที่บกพร่องอะไรทำนองนี้ จะได้ป้องกันแก้ไขและปรับปรุง

หัวข้อการประชุมวันนี้ ใช้คำที่ถือว่าเป็นยอดนิยม คือคำว่า

โลกาภิวัดน์ บอกว่า ยุคโลกาภิวัดน์ : บทบาทของแพทย์ กับ ความหวังจากคนไข้

ที่นี้ก็ต้องมาดูว่า ในยุคที่เรียกว่าโลกาภิวัดน์นั้นบทบาทของแพทย์เป็นอย่างไร และคนไข้หวังอย่างไร บทบาทกับความหวังนั้นตรงกันหรือไม่ และควรจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างไร

โลกปัจจุบันเรียกร้องจริยธรรม

การพูดในวันนี้คงมุ่งเรื่องของวงการแพทย์ในประเทศไทยมากกว่า คงจะไม่มุ่งไปทั่วโลก แต่การที่จะพูดให้ชัดในเรื่องที่ตั้งหัวข้อไว้ว่ายุคโลกาภิวัดน์ ก็ต้องทำความเข้าใจกันนิดหน่อยก่อนว่า ยุคโลกาภิวัดน์นั้นเป็นอย่างไร คือว่า สภาพสังคม หรือประเทศชาติบ้านเมืองในยุคที่เรียกว่าโลกาภิวัดน์นั้นเป็นอย่างไร แล้วเราจึงจะมองเห็นว่า ในท่ามกลางสภาพเช่นนั้น แพทย์มีบทบาทอย่างไร คนไข้มองและหวังอย่างไร

โลกาภิวัดน์ เราก็รู้กันอยู่แล้วว่าหมายถึงสภาพที่แผ่ขยายกระจายไป มีทั่วไป ครอบคลุมทั้งโลก ที่นี้โลกาภิวัดน์ปัจจุบันก็มีหลายเรื่องหลายอย่าง เราคงไม่ต้องเสียเวลาพูดถึงโลกาภิวัดน์ให้มากมายครบทุกอย่าง แต่บรรดาโลกาภิวัดน์ต่างๆ นั้น มีสภาพโลกาภิวัดน์บางอย่างที่มีอิทธิพลแรงถึงกับครอบงำโลกาภิวัดน์อย่างอื่น เมื่อมองในแง่นี้จะเห็นว่า สังคมปัจจุบันนี้ หรือโลกนี้ทั้งหมด

อยู่ภายใต้การครอบงำของสภาพโลกาภิวัตน์ ๒ อย่าง คือ

๑. ระบบแข่งขันหาผลประโยชน์ ซึ่งเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ และในกรณีนี้หมายถึงลัทธิทุนนิยมนั่นเอง และทุนนิยมก็หมายถึงวัตถุนิยมด้วย

๒. พร้อมกันนั้นอีกด้านหนึ่งก็คือ ค่านิยมของสังคมที่มาสนองและมาเป็นปัจจัยหนุนเศรษฐกิจแบบทุนนิยม นั่น คือ บริโภคนิยม

ระบบการแข่งขันแย่งผลประโยชน์กัน กับบริโภคนิยมนี้ สอดคล้องประสานซึ่งกันและกัน การที่มนุษย์แข่งขันหาผลประโยชน์กันมากก็เพราะมีค่านิยมบริโภคนิยมมาก และเมื่อคนมีค่านิยมบริโภคนิยมมาก ก็ไปหนุนการแข่งขันหาผลประโยชน์ให้จริงจัง และได้ผลรุนแรงมากยิ่งขึ้น

สองอย่างนี้ เวลาที่เป็นโลกาภิวัตน์ที่ถือได้ว่าครอบงำโลกาภิวัตน์อื่นๆ เช่น แม้แต่ในด้านการเมืองการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยเวลานี้ก็มองได้ว่าอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของลัทธิทุนนิยมในระบบแข่งขันแย่งชิงผลประโยชน์ จนกระทั่งว่าประชาธิปไตยแบบที่รู้จักกันในปัจจุบันนี้ ก็ใช้คำว่าประชาธิปไตยแบบตลาดเสรี ดังที่เรียกว่า free-market democracy แต่ก่อนแยกเป็น ๒ คำ free-market democracy เป็นฝ่ายเศรษฐกิจ ส่วนการปกครองก็เป็น democracy แต่เวลานี้บางทีเอามารวมผนวกเป็นอันเดียวกัน เรียกรวมกันว่า free-market democracy

ฉะนั้น ประชาธิปไตยก็มาอยู่ใต้อิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

เรื่องของโลกาภิวัตน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ข่าวสารข้อมูล ยุคนี้เป็นยุคที่เรียกว่า IT บางทีก็เรียกว่ายุคสารสนเทศ หรือ ยุคข่าวสารข้อมูล ที่ใช้ภาษาอังกฤษว่า Information Age ข่าวสารข้อมูลนั้นปัจจุบันเอามาสนองรับใช้ระบบแข่งขันหาผลประโยชน์เสียมาก เป็นตัวอย่างของการที่ว่า โลกาภิวัตน์ต่างๆ มีจุดรวมศูนย์กลางที่มีอิทธิพลยิ่งใหญ่คือระบบแข่งขันทางเศรษฐกิจนี้ และกลายเป็นกระแสสังคมที่ครอบงำ ซึ่งหล่อหลอมจิตใจคนไปด้วย เพราะจิตใจคนที่อยู่ในสภาพอย่างนี้ก็ต้องมุ่งในการที่จะแข่งขันหาผลประโยชน์ ทำให้คนมองกันด้วยความรู้สึกหรือทัศนคติอย่างที่เราเรียกว่าเป็นคู่แข่ง คือ คนเดี๋ยวนี้อาจไม่ได้มองเพื่อนมนุษย์เป็นเพื่อนมนุษย์ แต่จะมองเป็นคู่แข่ง และเมื่อระบบผลประโยชน์รุนแรงขึ้น ก็จะทำให้มองเป็นยิ่งกว่าคู่แข่ง คือจะมีคนฝ่ายหนึ่งที่มองเพื่อนมนุษย์เป็นเหยื่อ การหาผลประโยชน์ก็มีความหมายเป็นการหาเหยื่อไปด้วย นี่คือการที่สภาพจิตใจของคนถูกหล่อหลอมโดยสภาพของสังคม

คนเดี๋ยวนี้นับกันมากในเรื่องนี้ และก็รู้กันว่าเป็นแนวโน้มที่ไม่สู้จะดี ซึ่งก่อปัญหาได้มาก อาจจะเป็นไปในทางทำลายก็ได้ ถ้าเราไม่คุมให้ดีหรือคุมไม่อยู่ จึงจะต้องมีการควบคุมให้ดีเพื่อให้กระแสโลกาภิวัตน์ที่กล่าวมานี้เป็นไปในทางที่ดี ไม่นำมนุษย์ไปสู่

หายนะ เพราะฉะนั้นเวลานี้จึงมีการเรียกร้องในเรื่อง จริยธรรมกันมาก เพราะถือว่าจริยธรรมเป็นตัวที่จะมาช่วยคุณให้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ว่ามานี้ไม่รุนแรงเกินไป หรือไม่ก่อความเสียหายกระทบกระเทือนมากนัก

การเรียกร้องจริยธรรมนี้ ปรากฏขึ้นแทบทุกวงการ อย่างที่เห็นชัดก็คือ วงการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระแสเศรษฐกิจ เรื่องของการแข่งขันหาผลประโยชน์ก็คือธุรกิจ วงการธุรกิจนั่นเองเวลานี้เรียกร้องจริยธรรมกันมาก จึงมีจริยธรรมธุรกิจ (business ethics) เกิดขึ้น เป็นศัพท์ที่ใช้กว้างขวาง และกลายเป็นหลักสูตรในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในเวลานี้ฝรั่งบอกว่า มหาวิทยาลัยในอเมริกานั้นเกิน ๕๐% แล้ว ที่จัดหลักสูตรวิชาจริยธรรมธุรกิจเข้าไป ฉะนั้น เรื่องของจริยธรรมก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ เดี่ยวนี้มีจริยธรรมสิ่งแวดล้อม มีจริยธรรมนิติศาสตร์ และจริยธรรมทางการแพทย์ มหาวิทยาลัยต่างๆ ก็อาจจะไม่เท่าไรนัก แต่โรงพยาบาลต่างๆ ในอเมริกาเวลานี้ต้องมีคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมร่วมกันเพิ่มมากขึ้น เพราะมีปัญหาเรื่องจริยธรรมเกิดขึ้นเรื่อยๆ โดยทั่วไป

จริยธรรมนี้ ถ้าจะให้ดี มันจะต้องรวมอยู่ในวิถีชีวิตของคนเมื่อรวมอยู่ในวิถีชีวิตของคนแล้ว จริยธรรมนั้นก็จะเป็นวัฒนธรรม หรืออยู่ในวัฒนธรรม เมื่อจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหรืออยู่ในวัฒนธรรมแล้ว ก็สบายใจได้ว่าจริยธรรมนั้น

จะเป็นพื้นฐานของสังคม จะเป็นสิ่งที่มีในตัว อย่างที่เรียกว่าเป็นเรื่องของความเป็นอยู่ประจำวัน ซึ่งทำให้มีความหนักแน่นมั่นคง

แต่มีปัญหาวว่า วัฒนธรรมที่มีจริยธรรมอยู่ด้วย หรือเป็นที่ต่อหุ้มจริยธรรมนั้น เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมนั้นบางทีก็เกิดความขัดแย้งหรือขัดข้อง หมายความว่าวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตมาแต่เดิมนั้นขัดแย้งกับวิถีชีวิตใหม่ พอขัดแย้งกับวิถีชีวิตใหม่ วัฒนธรรมนั้นก็อาจจะไม่เหมาะสม หรืออาจจะไม่พอหรือยิ่งกว่านั้นอาจจะเลือนลาง และเสื่อมไป สภาพอย่างนี้ก็เป็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน เมื่อวัฒนธรรมนั้นไม่พอหรือเสื่อมไป เราก็ต้องกำหนดจริยธรรมกันใหม่ให้เหมาะกับสังคมนั้น

ที่นี้การที่จะกำหนดจริยธรรมขึ้นมาใหม่นั้น ก็จะมีปัญหาสำคัญคือ เป็นสิ่งที่ต้องยึดเยียด และมีความจำใจ ผินใจในการที่จะประพฤติปฏิบัติ ต่อเมื่อใดจริยธรรมนั้นลงตัวเข้าเป็นวิถีชีวิตกลายเป็นวัฒนธรรมแล้ว เมื่อนั้นจึงจะเบาใจ

แต่เวลานี้ปัญหาก็คือว่า วัฒนธรรมที่เป็นแหล่งเดิมของจริยธรรมนั้น ขณะนี้ได้เกิดความติดขัดขึ้นแล้ว ในเมืองไทยเราก็มีวัฒนธรรมในเรื่องนี้อยู่ ซึ่งก็เห็นกันอยู่ชัดๆ ว่า วัฒนธรรมที่เป็นฐานรองรับความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับคนไข้และประชาชนทั่วไปมีอยู่ แต่เวลานี้วัฒนธรรมนั้นเกิดความขัดแย้งกับวิถีชีวิตปัจจุบัน เราก็เลยมองว่าวัฒนธรรมนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่ได้ผลต่อไป เราจึงต้องมาหาทางกำหนดจริยธรรมให้เหมาะสมกับสภาพ

ชีวิตปัจจุบัน แต่ที่นี้ปัญหาที่มีอย่างที่ว่า คือจริยธรรมนั้นยังไม่ลงตัวเป็นวัฒนธรรม ยังไม่ลงตัวเป็นวิถีชีวิต จึงมีลักษณะที่จะเป็นเรื่องยืดเยียด พอเป็นเรื่องยืดเยียดมันก็เป็นเรื่องยุ่งยาก

จะอย่างไรให้จริยธรรมที่ต้องการลงตัวเป็นวัฒนธรรมได้ อันนี้เป็นปัญหาใหญ่ ทางออกอย่างหนึ่งก็คือ มีข้อยกเว้นว่าจริยธรรมนั้นไม่จำเป็นต้องลงตัวเป็นวัฒนธรรมก็ได้ ถ้าหากว่าคนเข้าถึงสัจธรรม ถ้าคนเข้าถึงสัจธรรมแล้ว จริยธรรมก็มีได้เอง แม้แต่วัฒนธรรมก็ไม่จำเป็น คนที่เข้าถึงสัจธรรมแล้ววิถีชีวิตจะสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ สิ่งที่ควรจะเป็นก็เกิดมีขึ้นมาตามธรรมดา เรียกว่าเป็นการเข้าถึงจริยธรรมบนพื้นฐานของสัจธรรม แต่อย่างไรจึงจะสำเร็จ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตของคนในปัจจุบันทั้งหมด

การแก้ไขปัญหาในสภาพของสังคมปัจจุบันนี้เป็นเรื่องในวงกว้าง ไม่จำเพาะเป็นผลกระทบจากวงการแพทย์เท่านั้น แต่เป็นเรื่องของชาวโลก หรือสังคมของมนุษยชาติทั้งหมดทีเดียว และในเมื่อมีปัญหาอย่างนี้ มันก็เป็นสภาพท้าทายต่อคนทุกคน ว่าเราจะต้องมีความรับผิดชอบ ทุกวงการต้องรับผิดชอบ ทุกคนต้องรับผิดชอบ ว่าทำอย่างไรจะช่วยแก้ปัญหาของโลกหรือสังคมมนุษย์นี้ได้ ถ้าเรามองเป็นสภาพท้าทาย เราก็ช่วยคิดกันแก้ไขปัญหา ถ้าเรามีจิตสำนึกรับผิดชอบ มันก็มีทางที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น ข้อสำคัญก็คือทำอย่างไรจะเกิดจิตสำนึกอันนี้ เพราะบางทีมันเป็นไปในทาง

ตรงข้ามว่า เมื่อเราอยู่ภายใต้กระแสนี้แล้วก็กลายเป็นว่าเรากลับไปยึดติดหรือว่าพอใจ ซึ่ นอกชั้นใจ ลุ่มหลงไปในท่ามกลางกระแสอันนี้เสียเลย การที่จะแก้ไขก็จึงต้องเริ่มที่ตัวของแต่ละคนที่จะมีความสำนึกขึ้นมา จะต้องมีหลักว่า ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้กระแสที่พัดพา แต่จะช่วยกันเป็นแกนนำสังคมนี้ออกไปจากกระแสนำไปสู่ปัญหา

นั้น

แพทย์ในฐานะผู้ที่อยู่ร่วมในกระแสโลกาภิวัตน์นี้ ถ้าว่าโดยทั่วไปแล้วก็ต้องพูดว่า แพทย์ก็เช่นเดียวกันกับคนในวงการอื่น เมื่อพูดโดยเฉลี่ยย่อมมีความรู้สึกรับผิดชอบพอสมควร แล้วก็แบ่งต่างกันไป บางคนก็รับผิดชอบมาก บางคนก็ไม่รับผิดชอบ บางท่านก็มีจริยธรรมมาก บางท่านก็ไม่มีจริยธรรม แต่ในฐานะที่เป็นบุคคลในวงการชั้นนำ น่าจะมีความรับผิดชอบเป็นพิเศษ

มีเหตุผลหลายอย่างที่จะทำให้แพทย์ควรจะเป็นผู้มีความรู้สึกรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคม ซึ่งรวมทั้งการที่จะมีจริยธรรมมากเป็นพิเศษด้วย และความรับผิดชอบนี้ก็มีทั้งความรับผิดชอบเฉพาะวงการวิชาชีพของแพทย์เอง ซึ่งก็ต้องการจริยธรรมอยู่แล้ว และทั้งในฐานะเป็นบุคคลชั้นนำในสังคมที่มีบทบาทในระดับสูง ตอนนี้จะขอทิ้งเรื่องนี้ไว้ก่อน ในเวลาอันสั้นนี้จะต้องออกไปดูเรื่องของแพทย์ในสภาพโลกาภิวัตน์กันก่อนว่าเป็นมาอย่างไร จะขอพูดเรื่องนี้สั้นๆ

แพทย์กับคนไข้ในกระแสวัฒนธรรม ๒ สาย

แพทย์ไทยในสภาพโลกาภิวัตน์ปัจจุบันก็มีเรื่องที่สืบเนื่องมาแต่เก่าก่อน ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมด้วย พุดโดยรวบรัดว่า แพทย์ไทยในปัจจุบันอยู่ในวัฒนธรรมสองกระแส หนึ่ง คือกระแสของวัฒนธรรมของไทยเองแต่เดิม และสอง คือกระแสวัฒนธรรมที่มาจากตะวันตก การแพทย์ปัจจุบันของเราสมัยใหม่นี้เป็นการแพทย์ที่เรานำมาจากตะวันตก เมื่อการแพทย์แบบตะวันตกเข้ามาวัฒนธรรมตะวันตกก็เข้ามากับการแพทย์ด้วย

ที่นี้กระแสวัฒนธรรมไทยกับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกนั้นก็มีส่วนที่ขัดกันและในส่วนที่จะเสริมกัน เรามามองดูวัฒนธรรมไทยก่อน วัฒนธรรมไทยเดิมนั้น ก็อย่างที่บอกแล้วว่าวัฒนธรรมนั้นเป็นวิถีชีวิตของคนซึ่งรวมเอาจริยธรรมเข้าไว้ด้วย จริยธรรมก็รวมอยู่ในวิถีชีวิตที่เรียกว่าวัฒนธรรมของไทยเรา เราเรียกวัฒนธรรมของเราว่าวัฒนธรรมน้ำใจ

วัฒนธรรมน้ำใจเป็นเรื่องของจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความปรารถนาดีต่อกัน พร้อมทั้งจะช่วยเหลือ พุดทางพระก็คือมีเมตตาการุณา ฝ่ายหนึ่งมีเมตตาการุณา อีกฝ่ายหนึ่งก็มีความกตัญญูหรือความรู้สึกบุญคุณ ซึ่งเป็นความรู้สึกต่อแพทย์ในสังคมไทย ในฐานะที่แพทย์เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ช่วยรักษาบำบัดความเจ็บป่วย ทำให้หายโรค จึงทำให้มีความรู้สึกในทางที่ชื่นชมว่าเป็นผู้มี

พระองค์ ต้องเคารพบูชา เราก็เลยมีคติในสังคมไทยว่า บุคคล ๓ กลุ่มหรือ ๓ พวกนี้ เป็นบุคคลที่สังคมไทยยกย่องเชิดชูบูชา คือ พระ ครู และแพทย์

ทำไมจึงเชิดชูบูชาถือเป็นผู้มีพระคุณทัศนคตินี้ตั้งอยู่บนฐาน คือ **คุณค่าต่อชีวิต** คือ เรามองไปที่คุณค่าของชีวิตว่า แพทย์เป็นผู้มาช่วยทำ สิ่งที่เป็นคุณค่าต่อชีวิต คือ มาช่วยชีวิตนั่นเอง ทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากภัยอันตราย ทำให้มีสุขภาพดี อันนี้เป็นความสำคัญพื้นฐานที่มองคุณค่าต่อชีวิต เมื่อผู้ใดเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อชีวิตของตัวเอง ช่วยชีวิตของตัวเอง เขาก็มีความซาบซึ้งในพระคุณ ความรู้สึกเคารพบูชาจึงเกิดขึ้น อันนี้คือสภาพที่เป็นมาในสังคมไทย เป็นกระแสวัฒนธรรมไทยเดิม

ที่นี้อีกสายหนึ่งก็คือวัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมตะวันตกที่แทรกอยู่ในการแพทย์ก็คือ วัฒนธรรมธุรกิจ วัฒนธรรมธุรกิจเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ก็มองไปที่ **ค่าตอบแทน** และเวลามองอย่างนั้นจุดมุ่งก็จะอยู่ที่การได้เปรียบ เสียเปรียบ เพราะฉะนั้นทั้งคนไข้และแพทย์ต่างก็จะดูว่า ทำอย่างไรเราจะได้เปรียบมากกว่า หรือว่าเราจะไม่เสียเปรียบ อย่างน้อยก็ต้องพิทักษ์สิทธิ์ของตัวเองที่จะไม่ให้เสียเปรียบ เพราะฉะนั้นก็จะมองกันด้วยสายตาของ ลูกค้า กับ ผู้ให้บริการ

เมื่อเป็นอย่างนี้ ฐานที่ตั้งของวัฒนธรรมแบบนี้จะอยู่ที่อะไร ก็อยู่ที่ผลประโยชน์ พุดง่าย ๆ ก็คือ เงิน ที่นี้เมื่อเงินเข้ามา

เป็นตัวเด่น เป็นตัวเป้าหมายแล้ว เงินนี้ก็เข้ามาบังคับคุณค่าของชีวิต หรือบังคับชีวิตนั่นเอง เมื่อเงินบังคับชีวิตแล้วคนก็มองแต่เงิน เมื่อมองแค่เงินไม่ถึงชีวิตแล้ว ความรู้สึกในด้านคุณค่าก็ไม่มี เพราะมองไปแค่ผลประโยชน์ และก็จะระวังในเรื่องของการได้เปรียบเสียเปรียบ เพราะฉะนั้น ความซาบซึ้งในคุณค่าในฐานะเป็นผู้มีพระคุณก็ไม่เกิดขึ้น เพราะมองไม่ถึงชีวิตของคน แต่มองไปติดแค่งิน เงินก็บังคับคุณค่าของชีวิตนั้นเสีย แทนที่จะมี คุณค่า ก็มีแต่ราคา คนก็ไม่มองเห็นคุณค่าของกันและกัน แต่จ้องไปที่ราคา

ในวัฒนธรรมตะวันตก จริยธรรม ไม่รวมลงไปในการแสวงวัฒนธรรม เพราะว่ารระบบเองมันขัดกับจริยธรรมอยู่ในตัว จึงต้องมีระบบการควบคุมทางสังคมมาช่วย ไม่ให้คนเอาเปรียบกัน อะไรที่จะมาเป็นระบบควบคุมทางสังคม ที่สำคัญก็คือ กฎหมาย ฉะนั้นจะต้องยึดกฎหมายเป็นหลัก ถ้าหากว่าแพทย์ทำผิด ไม่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนเท่าที่จ่าย เอาเปรียบคนไข้ กฎหมายก็ต้องเข้ามาให้ความเป็นธรรม เช่นเดียวกัน ถ้าคนไข้มองเห็นว่าแพทย์ทำอะไรถึงตัวเองไม่พอใจ ก็ต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายเหมือนกัน เพราะกฎหมายเป็นมาตรฐาน

พร้อมกันนั้น มาตรการอีกอย่างหนึ่งก็เข้ามาประกบ คือ วัฒนธรรมแบบพิทักษ์สิทธิ ที่กลายมาเป็นค่านิยมพิทักษ์ผลประโยชน์ ทำให้มีวัฒนธรรมของการเรียกร้องค่าเสียหาย ที่เรียกว่า sue ซึ่งก็อาศัยกฎหมายเข้ามาช่วย หมายความว่า ๒ อย่างนี้เข้า

มาหนุนซึ่งกันและกัน

กฎหมายเป็นเรื่องของระเบียบแบบแผนภายนอก เป็นหลักการของสังคม หรือเป็นกติกากฎ แต่ในจิตใจของคนก็จะต้องมีแนวโน้มนิยม หรือมีค่านิยมที่สอดคล้องกันด้วย ค่านิยมอันหนึ่งก็คือ ค่านิยมปกป้องสิทธิ ซึ่งจะแสดงออกในการที่ว่า ถ้ามีการทำอะไร ผิดพลาด ฉันจะต้องเรียกร้องค่าเสียหาย คือ sue ฉะนั้นฝรั่งจึงมีหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ sue และอันนี้ก็เป็นวิธีถ่วงดุล และคานกันเองในทางสังคม ฉะนั้นการที่จะเอารัดเอาเปรียบอะไรกันก็จะต้องคุมไว้ด้วยกฎหมายและระบบการ sue นี้ หรือพูดอีกสำนวนหนึ่งว่า ควบคุมไว้ด้วย กติกาสังคม และ วัฒนธรรมพิทักษ์สิทธิ์

ในวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรม ระบบสังคมจะมีเครื่องถ่วงดุลกันเอง แต่พอกระแสวัฒนธรรม ๒ สายเข้ามาปะทะหรือบรรจบกัน ก็ทำให้เกิดความระส่ำระสาย ความไม่พอดีก็เกิดขึ้น ดังที่ปรากฏว่าพอวัฒนธรรมธุรกิจของตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยก็เกิดปัญหา ๒ แบบ คือ

๑. ในแง่ที่ขัดกัน ถ้าแพทย์มีใจโน้มนำไปทางวัฒนธรรมกระแสไทยมาก โดยมีความรู้สึกด้านน้ำใจมาก มีเมตตากรุณา มาก พอมาเจอกับกระแสวัฒนธรรมธุรกิจ ก็หนักใจ อึดอัดใจ เช่น ลำบากใจในการคิดเงินทองกับลูกค้า คือคนไข้ ทำให้ไม่สบายใจ กลายเป็นผลเสียแก่หมอ ซึ่งถ้ามองด้วยสายตาของวัฒนธรรมตะวันตก หมอก็เสียเปรียบ เพราะจะคิดราคาค่ารักษา ค่ายาหรือ

ค่าอะไรก็ไม่กล้าคิดแพง กลายเป็นว่าวัฒนธรรมไทยนี้ไปขัดกับวัฒนธรรมธุรกิจที่เข้ามา

๒. อีกด้านหนึ่งกลายเป็นการเสริม คือ ถ้าแพทย์ยึดวัฒนธรรมธุรกิจของฝรั่งที่เข้ามา ก็อาจจะเอาประโยชน์จากวัฒนธรรมไทย โดยฉวยโอกาสที่ว่าคนไทยไม่มีนิสัยในการที่จะเรียกร้องค่าเสียหาย ไม่รู้จัก sue และคนไข้ก็มองแพทย์ด้วยความรู้สึกเคารพบูชา แพทย์จะทำอะไร คนไข้ก็รู้สึกจะมาช่วยเหลือชีวิตเรา มาช่วยเหลือญาติของเรา ถึงจะผิดพลาดไปบ้าง ก็ต้องยอมรับ อย่าไปทำอะไรท่าน ฉะนั้นก็ไม่คิดจะไปเรียกร้องอะไรจากแพทย์ เมื่อเป็นอย่างนี้ แพทย์ก็ได้โอกาส กลายเป็นว่าแพทย์สามารถปฏิบัติการทางแพทย์โดยไม่ต้องมีความรับผิดชอบมากนัก แต่สามารถมุ่งเอาผลประโยชน์ได้เต็มที่ คือเอาวัฒนธรรมธุรกิจเป็นใหญ่ แล้วก็ฉวยโอกาสเอาประโยชน์จากวัฒนธรรมไทย คือน้ำใจของคนใช้นั้นเอง เลยสบายไป กลายเป็นว่า ทหารายได้สูงสุด โดยไม่ต้องเสี่ยงต่อการ “ซู”

เป็นอันว่า สังคมไทยเวลานี้มีจุดอ่อนแล้ว จากการที่วัฒนธรรมสองสายเข้ามาพบกัน

ในเมื่อสภาพอย่างนี้เกิดขึ้นในเมืองไทย เมืองไทยจะยังมีปัญหามากกว่าเมืองฝรั่ง ซึ่งเขามีวัฒนธรรมแบบเดียว ไม่มีการขัดแย้งระหว่างกระแสวัฒนธรรม ๒ สาย ยิ่งเวลานี้ระบบการแข่งขันหาผลประโยชน์รุนแรงขึ้น ๆ สภาพนี้ก็จะยิ่งน่ากลัว ถ้าเราไม่

มีทางแก้ไขปรับให้มีความพอดีสมดุลได้แล้ว สังคมไทยจะไปดีได้อย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับคนไข้จะเอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์สังคมและแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างไร จะเป็นปัญหาใหญ่มาก ฉะนั้นจะต้องมาดูกันว่า เราจะมีคามหวังจากแพทย์อย่างไร ก็เลยต้องพูดกันในแง่ของคนไข้

ในการที่จะพูดกันในแง่ของความหวังนี้ อาจจะมีการพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ พร้อมกับคนที่มีความหวัง อยากจะให้เป็นอย่างนั้น ก็มีการคาดหมายด้วย การคาดหมายหมายความว่าคาดการณ์ โดยไม่ใช่เอาความปรารถนาของตัวเองเป็นเกณฑ์ คือมองตามเหตุตามผลว่ามันจะเป็นอย่างไร

บางทีการคาดการณ์กับความหวังก็ไม่เหมือนกันหรืออาจจะขัดกัน ฉะนั้น เวลาที่คนไข้หวังอยากจะทำให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็อาจจะมีการคาดการณ์ไปด้วยว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ การคาดการณ์นั้นอาจจะเป็นไปได้ในทางที่ไม่ค่อยดีนัก คือผลการคาดหมายอาจจะไม่เป็นอย่างที่หวัง ถ้ามองดูประชาชนทั่วไปเวลานี้ โดยมองในแง่คาดการณ์แล้ว ก็จะมีความรู้สึกในแง่ว่ากระแสธุรกิจจะชนะ โลกนี้จะอยู่ภายใต้การครอบงำของกระแสนี้หนักยิ่งขึ้นๆ เพราะมันเป็นโลกาภิวัตน์ที่รุนแรงเหลือเกิน มันไม่ใช่ครอบงำเฉพาะวงการแพทย์อย่างเดียว แต่ครอบงำสังคมทั้งหมด และแพทย์เองก็ต้องอยู่ในสังคมใหญ่นี้ด้วย

เมื่อสังคมส่วนใหญ่นี้มีกระแสไหลไปในทางนี้อย่างรุนแรง

วงการแพทย์จะไปต้านทานกระแสนี้ได้อย่างไร ฉะนั้นยิ่งนานไปๆ วัฒนธรรมน้ำใจจะยิ่งหายไป ยิ่งเราไม่มีระบบการดูแลหรือถ่วงกัน ในทางสังคมแบบของฝรั่ง จริยธรรมจะยิ่งเสื่อม การมุ่งหาผลประโยชน์จะมีมาก การมุ่งเอาเปรียบกันจะแรงขึ้น และเมื่อนานเข้าก็จะต้องมีวิธีการหาทางออก เมื่อประชาชนถูกกระทบกระทั่งเสียเปรียบมาก ก็จะต้องหาทางแก้ปัญหาให้ตนเอง ก็จะมีการเรียกร้อง ซึ่งต่อไปก็จะมีผลกระทบต่อวงการแพทย์เอง คือว่า คงจะต้องมีเรื่องของกฎหมายเพิ่มขึ้น สังคมก็จะเรียกร้องให้ออกกฎหมายเพื่อจะมาสร้างความเป็นธรรม ในการที่จะมาพิทักษ์สิทธิ์ ระบบการเรียกร้องค่าเสียหาย คือ sue ก็คงจะเข้ามา และพร้อมกันนั้น ถ้าหากกระแสยังไหลแรงอยู่ อีกด้านหนึ่งคือด้านจิตใจ คนไข้และประชาชนทั่วไปก็จะเสื่อมความเคารพความศรัทธาต่อตัวแพทย์ เกิดความด้อยหรือการลดลงเสื่อมลงของศรัทธาในวงการแพทย์ สถาบันแพทย์ หรือวิชาชีพแพทย์ การมองกันก็จะเป็นไปในทัศนคติแบบธุรกิจ เป็นการขายบริการ ในแบบของสังคมตะวันตก โดยเฉพาะแบบอเมริกา ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในประเทศไทย แม้ในสังคมตะวันตกเอง กระแสนี้ก็เป็นไปในทางเสื่อมคุณค่าลง

สังคมตะวันตกถึงแม้จะไม่เหมือนสังคมไทย แต่ในอดีตไม่นานนี้ ความรู้สึกต่อแพทย์กับสมัยนี้ก็ไม่เหมือนกัน อย่างในหนังสือ *Power Shift* ของ Alvin Toffler ก็เขียนไว้ว่า เมื่อ ๒๐ ปีก่อน แพทย์ในสหรัฐอเมริกาเป็นเทพในสื่อคลุมชาว เป็นประจักษ์

เทวดา คนไข้ยอมรับคำพูดของแพทย์เสมือนเป็นกฎหมาย เขาวางอย่างนั้น แต่ปัจจุบันนี้ตรงกันข้าม แพทย์อเมริกันตกเป็นฝ่ายรับหรือเป็นฝ่ายปกป้องตัวไปแล้ว แต่ก่อนนี้แพทย์มีวาจาสิทธิ์ พูดอย่างไรก็ต้องอย่างนั้น แต่เดี๋ยวนี้แพทย์กลายเป็นฝ่ายรับ เป็นฝ่ายปกป้องตัว คนไข้คอยจ้องจะ sue คอยดูว่าหมอทำอะไรผิดพลาด และยิ่งเวลานี้แพทย์ในสังคมนอเมริกันไม่ได้มีอำนาจมากในเรื่องของระบบสุขภาพ แต่บริษัทประกันกับรัฐบาลกลายเป็นผู้มีอำนาจคุมระบบสุขภาพของอเมริกา บริษัทประกันมาจากไหนละ มันก็โยงกันกับระบบการเรียกค่าเสียหายคือ sue นี้ด้วย เวลานี้ ฐานะของแพทย์ในอเมริกาเองก็เสื่อมลงไปอีก ทศนคติความรู้รู้สึกต่อกันได้ เปลี่ยนไปในทางเลวร้ายหนักขึ้น

ทีนี้ ความเสื่อมของความเชื่อถือต่อแพทย์ในอเมริกาอาจจะไม่เหมือนกับในสังคมไทย คือไม่มาทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเลื่อมใสในคุณธรรม แต่เป็นเรื่องของปัญญาคือความรู้ เขาบอกว่า ในอดีตนั้น คนไข้ไม่ค่อยรู้ ไม่เข้าใจเรื่องเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ดังนั้นแพทย์ก็กำเอาความรู้ไว้ แพทย์พูดอย่างไร คนไข้ก็ต้องเชื่อ ฉะนั้นคำพูดของแพทย์จึงมีความหมายหนักแน่นมาก แต่ปัจจุบันนี้เป็นยุคข่าวสารข้อมูล คนไข้เข้าถึงแหล่งความรู้ได้ง่าย มีทั้งรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเรื่องการแพทย์ ความเจริญก้าวหน้าและการค้นพบทางแพทย์ใหม่ๆ เข้าถึงคนไข้ไม่ได้ช้ากว่าตัวแพทย์เอง บางทีคนไข้บางคนเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการแพทย์ไวกว่า

แพทย์อีกก็มี ฉะนั้นก็กลายเป็นว่าคนไข้สามารถเอาความรู้นั้นมาใช้ เพื่อคอยเฝ้าดูพฤติกรรมของแพทย์ ทำให้กลายเป็นว่ามีการระมัดระวังและหวาดระแวงซึ่งกันและกันหนักยิ่งขึ้น

ส่วนในสังคมไทยของเราเนี่ย แม้ว่าต่อไปอาจมีปัญหากับเรื่องความรู้ของคนไข้เกี่ยวกับวิชาการทางแพทย์ แต่สิ่งที่มาก่อนก็คือเรื่องคุณธรรม ที่ว่า เมื่อแพทย์ไม่ได้เอาใจใส่ในเรื่องของวัฒนธรรมน้ำใจ แต่เอาวัฒนธรรมธุรกิจมาก คนไข้ก็จะรู้สึกไม่ดีต่อคุณหมอมากขึ้น อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมที่สร้างสมฝังลึกมานานนี้ มันจะช่วยไปอีกนานทีเดียว วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้า เพราะเป็นสภาพเคยชินอย่างหนึ่ง แต่เป็นความเคยชินของสังคม เมื่อเป็นความเคยชินก็เปลี่ยนแปลงยากหน่อย โดยจะมีความเหน็ดในตัว เพราะฉะนั้น เมื่อมองในแง่คนไข้และประชาชนทั่วไป ก็จะมีความรู้สึกเคารพนับถือแพทย์ตามวัฒนธรรมเดิมอยู่ไปได้ และเมื่อมองในฝ่ายแพทย์ ความรู้สึกในเชิงคุณธรรมน้ำใจก็จะยังมีอยู่ หมายความว่าหมอดีก็ยังมีอีกมาก แต่เมื่อพูดถึงระยะยาว ถ้ากระแสวัฒนธรรมธุรกิจ แรงขึ้นๆ และไม่มี การใส่ใจแก้ปัญหากันอย่างจริงจัง จะมีพลังรักษาตัวและสู้กระแสที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างไร

ความจริง การแพทย์ของไทยมีโอกาสมากที่จะมีความเป็นเลิศอย่างสมบูรณ์ หรือมากที่สุด เพราะในด้านวิชาการ การแพทย์ไทยก็มีความเป็นเยี่ยม อยู่ในระดับมาตรฐานสูงยิ่ง และในด้าน

คุณธรรม เราก็มียุทธธรรมที่รวมเอาจริยธรรมเข้าไว้ในวิถีชีวิตได้อย่างดี แต่เวลานี้ ต้องพูดว่าเรากำลังสูญเสีย เริ่มด้วยสูญเสียหรือตกต่ำลงในทางคุณธรรม ต่อไปเมื่อคุณธรรมตกต่ำลง ผลสัมฤทธิ์ในการรักษาคนไข้ก็จะตกต่ำลงไปตาม และเมื่อความมุ่งแต่เงินทองแรงเกินไป วิชาการก็อาจจะตกต่ำลงด้วย แล้วในที่สุดแม้แต่รายได้ก็จะตกตามลงมา

ตอนนี้ ปัญหาสำคัญก็อยู่ที่ว่าตัวแพทย์เองจะเป็นเพียงผู้ถูกระแสครอบงำพัดพาไป หรือแพทย์จะตั้งตัวขึ้นใหม่เป็นผู้สามารถนำกระแส ถ้าแพทย์มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมก็จะเป็นผู้นำกระแส และสามารถนำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสังคม ซึ่งเวลานี้เราต้องการให้คนในทุกวงการเป็นผู้ที่จะลุกขึ้นมาเป็นผู้นำเป็นผู้สร้างสรรค์สังคม ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ถูกระแสพัดพาไป หมายความว่าแพทย์จะต้องเป็นตัวของตัวเองได้ มีความมั่นคงในหลักการ และมีอุดมคติที่มุ่งมั่น โดยมีเป้าหมายชัดเจนว่าจะนำสังคมนี้ไปสู่ความดีงาม ให้อาชีพการงานของตนเป็นสิ่งสร้างสรรค์แก้ปัญหาสังคมให้ได้ มิฉะนั้นแล้วแพทย์ก็จะกลายเป็นผู้ถูกจูง หมายความว่าถูกระแสสังคมแห่งระบบสังคมโลกาภิวัตน์ที่อาจจะร้ายนั้นพาตัวไป เรียกว่าเป็นผู้ถูกระทำ ไม่ใช่เป็นผู้กระทำ ถ้าเก่งจริงต้องเป็นผู้กระทำต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ใช่เป็นผู้ถูกระทำ แล้วก็ไม่ใช่เป็นเพียงผลิตผลของสังคม แต่จะต้องเป็นผู้สร้างสรรค์พัฒนาสังคม

คนไข้ในสายตาของแพทย์

ที่จริงสภาพปัจจุบันไม่ใช่เพียงวัฒนธรรมธุรกิจเท่านั้น ที่มีอิทธิพลแผ่กว้างออกไป ที่ทำให้แพทย์มองคนไข้เป็นเพียงลูกค้า แต่ยังมีกระแสวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ และกระแสวัฒนธรรมอุตสาหกรรมเข้ามาด้วย ซึ่งพันโยงกันไปหมด ซึ่งทำให้แพทย์มองดูคนไข้ด้วยสายตาอีกแบบหนึ่ง สำหรับทัศนะที่มาจากวิทยาศาสตร์ และจากอุตสาหกรรมก็คือ ทัศนะจักรกล หมายความว่า แพทย์จะมองดูคนไข้โดยไม่ได้มองดูที่ชีวิตที่เป็นตัวคน แต่จะมองที่ร่างกายที่แยกออกเป็นชิ้นส่วน เป็นอวัยวะที่จะรักษา ก็เลยไม่มีความรู้สึกทางด้านจิตใจ และเกิดความชินชา หน้าที่ระบบการปฏิบัติงานของเราก็ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ห่างเหิน ไม่เข้าถึงชีวิตจิตใจกันอีก เช่น เวลาพูดถึงคนไข้ก็อาจจะพูดถึงเลขเบอร์ที่เท่านั้น เลขเตียงที่เท่านี้ เบอร์นี้เข็นออกไปได้ เบอร์นั้นเอาเข้ามา พอพูดอย่างนี้แล้ว ชีวิตจิตใจก็ไม่มี เกิดความชินชา ไม่มีชีวิตชีวา ไม่มีความรู้สึก ฉะนั้น คนไข้จะเป็นจะตายอะไรก็ไม่ค่อยกระทบความรู้สึก นี่คือผลกระทบทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นฐานของจริยธรรม จากทัศนะแบบเครื่องจักรกล

อีกทัศนะหนึ่งคือ ทัศนะแบบชำนาญพิเศษ แพทย์ก็เป็นผู้เชี่ยวชาญ เมื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญก็มุ่งมารักษาอวัยวะเฉพาะชิ้นส่วน ผู้ใดชำนาญในเรื่องไหนก็จะเป็นเรื่องๆ ไป เฉพาะชิ้นส่วนหรือแม้

แต่เป็นด้านนั้นด้านนี้ของชิ้นส่วน แบ่งหน้าที่กันไป แพทย์ผู้นี้ทำหน้าที่เรื่องนี้เสร็จก็ไป ไม่เกี่ยวข้องกับคนไข้คนอื่นอีก เลยไม่ได้มอง ไม่ได้เข้าถึง ไม่ได้สัมพันธ์กับตัวคนเลย ฉะนั้นความรู้สึกทางจิตใจของคนจึงไม่ถึงกัน ระบบชีวิตอย่างนี้จึงกลายเป็นห่างจากธรรมชาติได้แต่อยู่กับวัตถุ ฉะนั้นคุณค่าทางจิตใจก็ยิ่งไม่มี เป็นอันว่าระบบของสังคมที่กลายมาเป็นวัฒนธรรมต่างๆ มีหลายอย่างที่จะทำให้เกิดปัญหาต่อจริยธรรม ทั้งเรื่องของวัฒนธรรมธุรกิจ วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรม ทักษะการมองแบบผลประโยชน์ ทศนคติแบบเครื่องจักรกล ตลอดจนความชำนาญพิเศษ

เมื่อเป็นอย่างนี้ก็ต้องมาหาทางแก้ไขว่าจะแก้ไขกันอย่างไร เวลาที่พูดโดยสรุปแพทย์จะมองคนไข้ ๓ แบบ

๑. ทศณะที่มองคนไข้ตรงตามธรรมชาติ คือมองคนเป็นคน มองว่าคนไข้เป็นมนุษย์ซึ่งมีคุณค่ายิ่งกว่าอะไรทั้งหมด สำหรับมนุษย์อะไรจะมีค่ายิ่งกว่าชีวิตเป็นไม่มี เพราะชีวิตเป็นที่รองรับทุกสิ่งทุกอย่าง การมองตามธรรมชาติตรงไปตรงมานี้เป็นพื้นฐานอยู่ก่อนที่จะมีระบบอะไรเข้ามา คือ มองคนเป็นคน มองเป็นชีวิตมนุษย์ และเป็นชีวิตที่มีคุณค่ามาก อย่างน้อยก็มองเป็นเพื่อนร่วมโลก

เมื่อมองเป็นมนุษย์แล้ว ก็จะมองต่อไปว่า คนนี้มีครอบครัว มีลูกมีหลาน ที่จะต้องรับผิดชอบว่า คนผู้นี้มีประโยชน์ต่อครอบครัวของเขา บุคคลนี้มีประโยชน์ต่อสังคม คนนี้ถ้าหากว่า

มีชีวิตรอดไป มีกำลังแข็งแรง จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมนี้ได้มากมาย จะสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่เพื่อนมนุษย์ เมื่อมองเห็นอย่างนี้แล้วจิตใจก็ยิ่งมองกว้าง ก็เห็นคุณค่าของชีวิตมากขึ้น การทำงานของตัวเองก็ยิ่งมีความหมายกว้างไกลออกไปว่า การทำงานของเราดีเป็นการช่วยเหลือชีวิตของเพื่อนมนุษย์ ช่วยสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม ทำให้คนนั้น ๆ ออกไปรับผิดชอบชีวิตอื่นต่อไปอีก ชีวิตของเขามีความหมายมาก อย่างนี้เรียกว่ามองด้วยทัศนคติแบบตรงตามธรรมชาติ

๒. ทัศนคติแบบวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ซึ่งมองคนไข้เป็นร่างกาย เป็นชิ้นส่วนวัตถุแบบเครื่องจักรที่ว่า มันเกิดติดขัดขึ้นมา มันไม่ทำงาน เราจะไปแก้เครื่องยนต์ส่วนนี้ให้ทำงานได้อย่างไร พอทำงานเสร็จก็แล้วไป ชีวิตคนเป็นแบบเครื่องจักร

๓. ทัศนคติแบบธุรกิจ คือ เวลาเห็นคนไข้ก็มองเป็นลูกค้า ผู้รับบริการ หรือมองว่าเป็นช่องทางที่จะได้เงิน พอคนไข้มาก็คิดว่าเป็นทางให้เราได้เงิน แล้วแต่ได้มากได้น้อย เมื่อมองไปในแง่เงิน ก็จะต้องมองว่าแล้วคนนี้จะให้เงินแก่เราได้มากหรือน้อย จุดที่มองไม่ใช่อยู่ที่คุณค่าของชีวิต แต่อยู่ที่ว่าเงินจะมากหรือน้อย ก็ต้องดูฐานะกันก่อน ถ้าคนไข้มีฐานะไม่ดียากจน ก็ไม่เอาใจใส่ รังเกียจ แต่ถ้ามีฐานะดีก็เอาอกเอาใจเต็มที่ ทัศนคตินี้เป็นอย่างไร ก็คือ มองคนไข้เป็นเหยื่อ

นี่เป็นเรื่องของสภาพปัจจุบัน สังคมมีสภาพเป็นอย่างนี้

แพทย์ก็มองคนไข้ในความหมาย ๓ อย่างนี้ คือ หนึ่ง มองตรงตามธรรมชาติว่าเป็นชีวิตมนุษย์ สอง มองร่างกายคนเป็นวัตถุที่จะจัดการแก้ไข ดุจเป็นชิ้นส่วนของเครื่องจักรเครื่องยนต์ และสาม มองเป็นลูกค้า

ที่นี้ในการปฏิบัติที่เป็นจริง บางทีก็มองทีเดียว ๓ แบบเลย ถ้าได้อย่างนั้นก็ยิ่งดี คือ ถึงอย่างไรก็ตามก็ให้มองตรงตามธรรมชาติเป็นฐานไว้ ก็จะใช้ได้ ในเมื่อเป็นมนุษยบุุคคลุชนก็ต้องยอมรับความจริง จะให้สูงสุดโดยมองถึงอุดมคติอย่างเดียวกันคงเป็นไปได้ เพียงแต่ให้การมองตามแบบธรรมชาตินั้นยังมีเป็นฐานอยู่ก็ใช้ได้

ขอแยกอีกชนิดหนึ่งเป็นเบ็ดเตล็ดว่า ทักษะคติแบบวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรมอย่างที่พูดมาแล้วนั้น ก็ยังแยกย่อยได้เป็น ๒ อย่างด้วยกัน คือ ทักษะแยกส่วนแบบที่เรียกเป็น specialist คือ เป็นผู้ชำนาญพิเศษ อย่างที่ว่ามาแล้ว คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญรักษาชิ้นส่วนอวัยวะ และอีกอย่างหนึ่ง คือ ทักษะคติอุตสาหกรรมแบบช่างซ่อม เหมือนช่างซ่อมเครื่องยนต์ แพทย์เป็นผู้บำบัดโรคของอวัยวะส่วนนั้นๆ เมื่อเป็นอย่างนี้ก็เข้าสู่ค่าที่เราพูดกันบ่อยๆ เวลานี้ว่า หมอได้แต่บำบัดโรคหรือแก้ไข แต่ไม่รักษาคน ปัจจุบันรู้สึกว่าจะพูดกันบ่อยว่า หมอไม่นึกถึงชีวิตจิตใจของคน

อย่าเสียฐานคือการเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ

ที่นี่ทำอย่างไรเราจะแก้ไขปัญหานี้ได้ อย่างน้อยก็อย่าดึงไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้ามีทั้งสามอย่างก็จะดุลกันอยู่ได้ ไม่เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง โดยเฉพาะถ้าไม่เอียงไปในวัฒนธรรมธุรกิจเต็มที่ ก็ยังดี สังคมพออยู่ได้ แต่ถ้าจะแก่งแย่งไปถึงตัวปัญหาที่แท้ก็ต้องไปให้ถึงความจริงของธรรมชาติ ความจริงของธรรมชาติที่พูดไปแล้วก็คือพื้นฐานที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหามนุษย์ การแก้ปัญหาของมนุษย์ไม่มีอะไรเกินความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และถ้าเราไม่เข้าถึงตัวความจริงตามธรรมชาติแล้ว ก็แก้ปัญหาไม่ได้ ฉะนั้นเราจึงจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงตามหลักการ หรือตรงไปตรงมาตามหลักการที่เป็นธรรมชาติเสียก่อน ความตรงไปตรงมาตามหลักการของธรรมชาติเป็นระบบของความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย กิจกรรมและงานการต่างๆ มีเหตุมีผลของมัน และมีวัตถุประสงค์ของมัน

การแพทย์ก็ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ตรงไปตรงมาตามธรรมชาติ ซึ่งเวลานี้เราอาจจะเรียกว่าเป็นการซื้อสัตย์ต่อวิชาชีพ แต่ที่จริงไม่จำเป็นต้องเรียกว่าซื้อสัตย์ต่อวิชาชีพ ซึ่งเป็นศัพท์ที่เราประดิษฐ์ขึ้น ความจริงก็คือว่า อย่าให้ถูกหลอกโดยระบบของสังคมที่เป็นสมมติ อย่าให้สมมติมันหลอก me เอา ให้อยู่กับความจริงของธรรมชาติ เข้าถึงตรงนี้ก่อน

ความจริงตามธรรมชาติที่เป็นเหตุเป็นผลในตัวองงาน
 แห่งการแพทย์คืออะไร งานของแพทย์ตามธรรมชาตินั้น แน่แน่นอน
 ว่ามีวัตถุประสงค์คือผลที่ตามมาตามระบบเหตุปัจจัยซึ่งเป็นเหตุ
 ผลที่ตรงแท้ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า งานของแพทย์ก็คือการทำให้คนไข้
 หายโรค มีสุขภาพดี อันนี้แน่นอน ตรงไปตรงมาตามธรรมชาติ
 เราไม่ต้องบอกว่าชื่อสัตย์ต่อวิชาชีพหรอก เพราะนี่คือความจริงที่
 ตรงตามธรรมชาติ ถ้าเราอยู่กับความจริงตามธรรมชาตินี้ และยึด
 เอาความจริงนี้เป็นฐานอยู่ ก็จะไม่ติดยึดไปข้างเดียว และจะไม่
 หลุดลอย เพราะยังตั้งอยู่บนฐาน แต่ถ้าเราเอียงไปข้างวัฒนธรรม
 ธุรกิจ พอมุ่งเงิน ก็แน่นอนว่าเราจะต้องถูกมันหลอกเอา เพราะว่า
 ความหมายของการแพทย์ก็คือการบำบัดโรค แก้ไขปัญหา รักษา
 คน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วงานของแพทย์ทำให้เกิดเงินไม่ได้ มัน
 ไม่มีเงิน แต่การได้รับเงินเป็นผลตอบแทนนั้น เป็นเรื่องของระบบ
 สังคมที่มนุษย์ได้ตกลงกำหนดกันขึ้น ซึ่งทางพระเรียกว่า สมมติ

สมมติ ก็คือมติร่วมกัน สมมติมาจาก ส + มติ = มติร่วมกัน
 คือการยอมรับหรือข้อตกลงร่วมกัน เมื่อมนุษย์ตกลงร่วมกันว่า
 คุณทำงานอันนี้นะแล้วจะได้อันนี้ตอบแทน แล้วก็ปฏิบัติตามข้อ
 ตกลงนั้น ก็เรียกว่าทำตามสมมติ ซึ่งทำให้เกิดเป็นระบบ เป็นกฎ
 เกณฑ์ในสังคมขึ้นมา อาชีพการงานในสังคมมนุษย์ก็เลยมีกฎ ๒ ชั้น
 คือ กฎแท้ของธรรมชาติ กับ กฎสมมติของมนุษย์ หรือกฎธรรมชาติ
 กับกฎมนุษย์

กฎธรรมชาติ ก็คือ การแพทย์ทำให้คนไข้หายโรค มีสุขภาพดี **กฎมนุษย์** คือ เมื่อบำบัดโรครักษาคนไข้ก็ได้เงินเท่านั้น เท่านั้นเป็นคำตอบแทน ตลอดจนผลประโยชน์ต่างๆ ฉะนั้น ถ้าเราไปติดแค่ว่าจะได้เงิน ได้ผลตอบแทน ก็คือติดในกฎมนุษย์ เรียกว่าติดสมมติ ถ้าติดสมมติก็ไม่เข้าถึงความจริงของธรรมชาติ ถ้าไม่เข้าถึงความจริงของธรรมชาติ ความเป็นเหตุเป็นผลที่แท้ก็หายไป ความวิปริตก็เกิดขึ้นในสังคม เพราะฉะนั้น จุดสำคัญจะต้องอยู่กับความจริงตามธรรมชาติก่อน เหตุผลที่แท้ในตัวธรรมชาติซึ่งไม่มีใครจะปฏิเสธได้ก็คือว่า งานของแพทย์นั้นคือ การทำให้คนไข้หายโรค และมีสุขภาพดี ฉะนั้นจะต้องเข้าถึงจุดนี้ก่อน นี่เป็นตัวจุดเริ่มต้นของศีลธรรมหรือเป็นตัวที่จะสร้างความรู้สึกประทับใจ และทำให้มองในแง่ของส่วนรวม

ในแง่ส่วนรวมจะมองเห็นได้เลยว่า งานของแพทย์นั้นจะต้องช่วยรักษาคนไข้ เมื่อคนไข้มีสุขภาพดีก็ไปเป็นกำลังของสังคม เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ

มองอีกอย่างหนึ่ง ในแง่ของยุคปัจจุบัน เฉพาะสภาพที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เมื่อมองในแง่ความรับผิดชอบต่อสังคมในสภาพปัจจุบันก็คือว่า ผู้ที่มีมากที่สุดก็ควรให้แกสังคมให้มากที่สุด ถ้ามองในแง่นี้ แพทย์จะต้องรับผิดชอบต่อมากที่สุด เพราะว่าแพทย์มีมากที่สุด ในหลายแง่ เมื่อมีมากที่สุดก็ควรจะให้มากที่สุด แพทย์มีมากที่สุดอย่างไร

๑. ผู้ที่จะมาสู่วงการแพทย์นี้ ตั้งแต่เข้าเรียนก็มาตามค่านิยมของสังคมไทย ใครๆ ก็อยากเข้าสู่อาชีพแพทย์ อาชีพแพทย์ก็เลยคัดเลือกนักศึกษาได้จากคนที่ เป็นชั้นหัวกะทิ ที่มีสติปัญญา มาก มีความสามารถมาก เมื่อมีความสามารถมาก มีสติปัญญา มาก ตลอดจนกระทั่งมีสถานะสูงหรือมีโอกาสดี ก็ควรจะเป็นผู้ให้ แก่สังคมให้มากด้วย

อย่างไรก็ตาม ความนิยมของสังคมในข้อนี้กำลังเริ่ม เปลี่ยนไป คนเริ่มเลือกวิชาชีพแพทย์เป็นอันดับหนึ่งน้อยลง แต่ข้อ ต่อไปก็จะเป็นความจริงที่สำคัญ

๒. เป็นผู้ได้มาก เมื่อก็กี่มีมาก อันนี้ได้มาก ได้มากก็คือ เริ่มตั้งแต่เข้าเรียน รัฐลงทุนสูง อาจสูงที่สุด ในการที่จะให้การ ศึกษาแก่แพทย์ กว่าจะผลิตแพทย์มาได้คนหนึ่งรัฐลงทุนมากมาย เหลือเกิน ไม่เหมือนบัณฑิตทางด้านสังคมศาสตร์ และทางด้าน มนุษย์ศาสตร์ ซึ่งลงทุนน้อย เมื่อให้การศึกษาศึกษาแพทย์ต้องลงทุน มาก ในแง่นี้แพทย์ก็ได้มากตอนเรียนมาขั้นหนึ่งแล้ว พอมาทำ งานทำการแพทย์ก็ได้เงินมากอีก ฉะนั้น เมื่อได้มากก็ควรให้แก่ สังคมมาก

อีกอย่างหนึ่งคือ เอาจาก หมายถึงว่า เวลาทำการงาน อาชีพก็เอามากด้วย ฉะนั้นจึงต้องให้มากโดยความรับผิดชอบนี้ที่ สอดคล้องกัน

เป็นอันว่า แพทย์ควรจะให้แก่สังคมให้มาก แต่ถ้าจะให้ได้

ผลอย่างนี้ แพทย์ก็ต้องมีดุลยภาพระหว่างผลประโยชน์ของตัวเองกับจิตสำนึกต่อผู้อื่น หรือส่วนรวมและสังคม สองอย่างนี้ให้มีดุลยภาพกัน เราไม่ได้หวังว่าจะต้องถึงอุดมคติ แต่ก็ควรมีอุดมคติ แม้ว่าเราจะไม่สามารถอยู่กับอุดมคติได้เต็มที่ เราจะเรียกร้องให้ทุกคนมีอุดมคติ ก็คงไม่ไหว บางคนก็เป็นได้ แต่จะต้องอยู่กับความเป็นจริง เอาเป็นว่าให้ได้ดุลยภาพระหว่างประโยชน์ตนและจิตสำนึกต่อผู้อื่นโดยส่วนรวม เอาแค่ว่า แพทย์มีความ

๑. จริงใจต่อเพื่อนมนุษย์ คือ มีเจตนาดีต่อคนไข้ ตรงตามงานหรือหน้าที่ที่ตนทำ ถ้าใช้ศัพท์ทางพระคือมีกรุณา หมายความว่า เมื่อจะรักษาเขา ก็มีความปรารถนาจะช่วยเขาให้พ้นทุกข์ อันนี้ข้อที่หนึ่ง จริงใจต่อเพื่อนมนุษย์

๒. จริงใจต่อสังคม หมายความว่า งานของแพทย์มีขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่แก้ปัญหาสังคม ช่วยพัฒนาสังคมในด้านสุขภาพของหมู่มนุษย์อย่างไร ก็ทำให้ตรงตามนั้น นี่คือ การมีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่มุ่งเอาแต่ผลประโยชน์จากสังคมฝ่ายเดียว ไม่มุ่งที่จะเอารัดเอาเปรียบสังคม และมีความจริงจังในฐานะที่เป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วย ที่จะต้องสร้างสรรค์พัฒนาแก้ปัญหาของสังคมประเทศชาติ อย่างน้อยก็มีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง

๓. จริงใจต่อสถาบันวิชาชีพแพทย์ คือ ผลประโยชน์และความมั่นคงของตนได้อาศัยสถาบันวิชาชีพแพทย์เป็นฐาน

รองรับอยู่ ซึ่งตนเองจะต้องช่วยรักษาสถาบันนั้นไว้ สถาบันวิชาชีพแพทย์มีความคาดหวังจากแพทย์อย่างไร แพทย์จะต้องพยายามทำให้ได้อย่างนั้น อันนี้เป็นเรื่องใหญ่เหมือนกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะรักษาความเคารพและศรัทธาของประชาชน และของคนไข้ไว้ได้ในระดับหนึ่ง เพราะว่าถ้าแพทย์ไม่มีความจริงใจ ก็คือไม่มีความรับผิดชอบต่อสถาบันของตน และแพทย์ผู้นั้นก็จะกลายเป็นผู้ทำลายสถาบันของตนด้วย และก็กลายเป็นว่า แพทย์ท่านนั้นก็จะเป็นภัยต่อสถาบัน หรือต่อวงการแพทย์ ฉะนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมาก อย่างน้อยต้องได้ข้อนี้ คือจริงใจต่อสถาบันและวิชาชีพ โดยมีส่วนในการรักษาเกียรติคุณของสถาบันวิชาชีพแพทย์ หรือวงการแพทย์ได้

สามอย่างนี้ ถ้ามีอยู่ ก็จะมาถ่วงดุลกับเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้อยู่ในขอบเขต เป็นอันว่า ถ้าจะเอาผลประโยชน์ ก็อย่าละเมิด อย่าให้เสีย ๓ อย่างนี้

๑. จริงใจต่อเพื่อนมนุษย์ รักษาเขา แม้จะหาผลประโยชน์ก็จริง แต่ต้องตั้งใจทำให้เขาหายโรคให้ได้

๒. จริงใจต่อสังคม โดยรับผิดชอบต่อสังคม และ

๓. จริงใจต่อสถาบันของตน

ถ้ามีฉะนั้นต่อไปแพทย์ก็จะเข้าสู่ทางเลือกระหว่างศรัทธากับ sue คือต้องเลือกเอาอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีคุณธรรมที่จะรักษาศรัทธาไว้ ก็กลายเป็นเรื่องของ sue ซึ่งหมายความว่า ถ้าเอาประโยชน์

ระยะสั้น มุ่งประโยชน์ส่วนตนแล้ว ระยะยาวสถาบันก็จะทรุดเสื่อมลง ความนับถือก็จะสูญหายไป

เหมือนกับในสังคมอเมริกันเวลานี้ ประชาชนมองวงการกฎหมาย คือทนายความทั้งหลาย ด้วยความรู้สึกลึกที่ไม่ดี เยาะเย้ย ถากถาง พูดด้วยความรู้สึกที่ไม่เคารพนับถือ ที่จริงนั้น วิชาชีพกฎหมายเป็นวิชาชีพอันดับหนึ่งในอเมริกา ในอเมริกานั้นใครๆ ก็อยากเรียนกฎหมาย แต่เวลานี้ วงการวิชาชีพกฎหมายเสื่อมลงมาก เสียความเคารพนับถือ ถูกเยาะเย้ย ถากถาง คนเอามาพูดล้อเลียน

ฉะนั้น ความจริงใจที่ทำให้จริงจังนี่จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก และความรู้สึกรับผิดชอบ ที่เกิดจากความจริงใจอย่างที่ว่ามานี้ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องรักษาให้ได้

ความสุขก็เป็นเครื่องพิสูจน์ความสำเร็จ

เป็นอันว่า เราจะต้องเข้าถึงความจริงของธรรมชาตินี้ให้ได้ โดยไม่หลงติดอยู่กับค่านิยมของกระแสโลกาภิวัตน์ และการเข้าถึงความจริงนี้ จะมีผลต่อชีวิตของเราอย่างแท้จริง มันไม่ใช่มีผลแต่เพียงต่อการงานภายนอกเท่านั้น แต่หมายถึงว่าชีวิตจิตใจก็จะดีขึ้นด้วย การที่เราเข้าถึงความจริงของชีวิต จะทำให้มีความสุขมากขึ้น ชีวิตจะสงบหายเร่าร้อนลงไป แทนที่จะถูกบีบคั้นด้วยความเร่าร้อนในการหาผลประโยชน์ มัวเผลยติดอยู่กับการครุ่นคิดว่าทำอย่างไร

จึงจะได้เงินมากๆ ยิ่งกว่านั้นถ้าเราเข้าถึงความจริงในธรรมชาติได้ เรื่องวุ่นวายเหล่านี้นอกจากจะลดน้อยลงแล้ว ปัญหาในการอยู่ร่วมสังคมก็น้อยลง จิตใจก็หายเครียดลง สงบสบาย เย็นลงไป ตัวแพทย์เองก็จะรู้สึกถึงความเป็นมนุษย์ของตนที่เป็นอยู่ดีงาม ถูกต้อง มีชีวิตที่มีคุณค่า มีความภูมิใจในตัวเอง มีความมั่นใจในชีวิตที่ดี มีความสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ดีขึ้น และจะมีความสุขมากขึ้น

ความสุขของแพทย์นั้นมิได้หลายทาง จะขอยกตัวอย่างให้ฟังว่า ในเมื่อเราปรับชีวิตของเราให้เข้ากับความจริงตามธรรมชาติได้แล้ว ในชีวิตนี้ เราจะมีความสุขหลายประเภท เช่น

๑. ความสุขจากทรัพย์สินเงินทอง วัตถุสิ่งของ สิ่งเสพบริโภค และสถานะในสังคม อันนี้จะมีเป็นอันดับแรก ซึ่งถึงอย่างไรสำหรับอาชีพแพทย์ความสุขระดับนี้ก็ได้นั่นนอนอยู่แล้ว ไม่ต้องห่วง แต่ถ้าไม่มีความสุขข้อต่อจากนี้ไปด้วย ความสุขข้อแรกนี้อาจกลายเป็นความเร่าร้อนและความทุกข์ คือ

๒. ความสุขจากการงานที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของมัน คนที่จิตใจเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ ก็จะได้ความสุขแท้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นความสุขพื้นฐาน และเป็นแกนของชีวิต อันเกิดจากความต้องการผลแท้จริงที่ตรงตามธรรมชาติ

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าคนทำสวน ทำงานของเขาโดยเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ เขาก็จะหวังผลที่ตรงตามเหตุของ

ธรรมชาติด้วย คืออะไร ในการทำสวน ผลตามเหตุที่เกิดตามธรรมชาติคือ ต้นไม้เจริญงอกงาม เมื่อเขาหวังผลที่เกิดจากการทำงานที่เป็นเหตุ คือ หวังความเจริญของต้นไม้ เมื่อเขาทำสวน เขาก็จะมีความสุขจากการทำสวนนั้นทันที เพราะการทำสวนทำให้ต้นไม้เจริญงอกงาม ไม่ใช่เป็นทุกข์ทรมานทรมายใจ อย่างคนหวังผลตอบแทนที่รอว่าเมื่อไรผลประโยชน์จะมา รอว่าเมื่อไรวันไหนจะได้เงินเดือน ทำงานไปก็ทุกข์ไปตลอดเวลา แต่คนที่เข้าถึงความจริงของธรรมชาติ เมื่อเขาทำโดยต้องการผลที่ตรงตามธรรมชาติ การทำสวนนั้นก็ทำให้เกิดความสุขทันทีตลอดเวลาที่ทำงาน

แพทย์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อทำงานด้วยความต้องการผลที่ตรงไปตรงมาของการทำงาน คือรักษาคนไข้โดยต้องการให้คนไข้หายโรค อยากเห็นคนไข้หายโรค อยากเห็นผลของการรักษา พอเห็นคนไข้หายโรค หรือสุขภาพดีขึ้น ก็ดีใจ จะมีความสุขทันทีที่เห็นผลการทำงานของตัวเอง ฉะนั้น จิตใจที่สร้างขึ้นแบบนี้ จะทำให้ได้ความสุขแท้ที่เป็นพื้นฐาน คือ ความสุขจากงานที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของมัน ซึ่งเป็นผลตามธรรมชาติ

แม้แต่ในการเล่าเรียน ถ้าเลือกเรียนด้วยความรักวิชาชีพ แพทย์จริงๆ คือรักการที่จะช่วยทำให้คนหายจากโรคภัยไข้เจ็บ ก็ตั้งใจเรียน เต็มใจเรียน มีความสุขในการเรียน แต่ถ้าเลือกเรียน เพราะรักวิชาชีพแพทย์ในแง่ที่จะได้ค่าตอบแทนสูง ก็ไม่ได้รักวิชาชีพแพทย์จริง เพราะต้องการผลที่ไม่ตรงกับความหมายของ

วิชาชีพแพทย์ ก็จะเป็นการเรียนอย่างฝืนธรรมชาติ ถ้าตอนเรียนไม่สามารถเปลี่ยนใจให้รักวิชาชีพแพทย์จริงๆ ได้ ก็จะจำใจเรียนไม่มีความสุขตั้งแต่เรียนไปเลย

๓. ความสุขจากการได้ช่วยเหลือชีวิตของเพื่อนมนุษย์ อะไรจะมีค่ามากกว่าชีวิต เราพูดกันว่าเวลาเป็นเงินเป็นทอง นั้นเป็นเวลาในความหมายของนักธุรกิจ แต่เวลาของแพทย์นั้นยิ่งกว่าเงินทอง เวลาของแพทย์นั้นมีค่าเป็นชีวิตมนุษย์เลยทีเดียว ฉะนั้นเราจะต้องพูดว่า เวลามีค่าเป็นชีวิต ทุกขณะนั้นสำคัญที่ว่าชีวิตจะอยู่หรือจะไป แพทย์นั้นให้ชีวิตแก่คนไข้ เมื่อการรักษาประสบความสำเร็จได้ช่วยชีวิตของคนไข้ ก็เกิดความสุขจากการที่ได้ช่วยชีวิตของเพื่อนมนุษย์ ทำให้เพื่อนมนุษย์พ้นภัย หายโรค หายทุกข์ทรมาน

๔. ความสุขจากความสัมพันธ์ที่ดีงามกับเพื่อนมนุษย์ เมื่อแพทย์ทำงานด้วยความต้องการรักษาชีวิตของเพื่อนมนุษย์ เห็นเขาเป็นชีวิตและอยากให้เขามีความสุข มีความจริงใจ ก็เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไข้ กับเพื่อนมนุษย์ กับญาติคนไข้ เมื่อเราสัมพันธ์กับคนไข้ได้ดี ก็เกิดความสุข เกิดไมตรีกับเพื่อนร่วมโลก คนไข้ รวมทั้งประชาชนทั่วไปซึ่งก็อยู่ในฝ่ายของคนไข้ มีความรู้สึกที่ดีต่อแพทย์ เคารพนับถือด้วยจริงใจ เจอกันด้วยความรู้สึกที่ดี ซึ่นอกชื่นใจ ซาบซึ่งใจ ก็เป็นความสุขชนิดหนึ่งที่ไม่ต้องไปคอยรอจากผลประโยชน์ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์

สังคม ความสุขชนิดนี้เป็นความจำเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตอยู่ด้วยดี

ถ้าไม่มีความรักความปรารถนาดีต่อคนไข้ และไม่มีความจริงใจต่อคนไข้แล้ว นอกจากไม่ได้ความสุข ก็จะมีคามเครียดในตัวแพทย์เอง และสร้างบรรยากาศแห่งความเครียดให้เกิดขึ้นด้วยความสูญเสียด้านความสุขก็จะแผ่ขยายออกไป

๕. ความสุขจากการเห็นคุณค่าแห่งชีวิตของตนเอง ว่าชีวิตเราเกิดมานี้ได้ทำประโยชน์แก่โลก ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ได้มีส่วนสร้างสรรค์พัฒนาแก้ปัญหาของสังคม มองเห็นชีวิตของตัวเองเกิดมีคุณค่าขึ้นมา นึกเมื่อใดก็มีความภูมิใจ ซึ่งจะเป็นความสุขที่คงอยู่ไปนาน แม้ภายหลังวางมือจากการแพทย์ไปแล้ว แพทย์ที่มีคุณธรรมช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์มามาก ต่อบำเพ็ญกิจไม่ไหวแล้วพักผ่อน ร่างกายอ่อนแอลง จะนึกถึงงานที่ตนได้ทำมา ได้ช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์ ความรู้สึกในคุณค่าของชีวิตตนก็เกิดขึ้น มีปีติอัมใจ มีความสุขอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความสุขอันนี้เงินทองก็ช่วยไม่ได้ ทดแทนไม่ได้

๖. ความสุขจากการได้เห็นชีวิตของตน พัฒนาสู่ความไพบูลย์ยิ่งขึ้นๆ ไป ถ้ามองในแง่ธรรม ชีวิตของทุกคนต้องการเข้าถึงสิ่งที่ใฝ่หายิ่งขึ้น เมื่อเราดำเนินชีวิตถูกต้อง ทำความดีงาม ชีวิตของเราเข้าถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นชีวิตที่เต็มยิ่งขึ้น

ที่ว่ามานี้ก็เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาหลายชั้นว่า ถ้าเราปรับ

ชีวิตให้ถูกต้อง แม้แต่เพียงตัวงานแท้ๆ ยังไม่ต้องพูดถึงผล ประโยชน์ตอบแทน เราก็จะได้รับประโยชน์แม้แต่กับตัวเอง คือทั้ง สังคมก็ได้ และชีวิตของตัวเองก็ได้ด้วย เมื่อทำได้แบบนี้ ความหวังจากคนไข้ ความพอใจ ความไว้วางใจ ความศรัทธาก็อยู่ด้วยในตัว และตัวแพทย์เองก็มั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน ไม่เกิดความ มัวหมองซุ่นซ่องใจ ที่เกิดจากความบกพร่องในการทำงานที่ไม่ตรง ไม่จริงใจ ไม่ซื่อสัตย์ต่อภาระงานของตนเอง

อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้ได้ผลดีอย่างนี้โดยสมบูรณ์ จะต้องอาศัยหลักการที่เป็นมาตรฐาน ๒ ข้อต่อไปนี้มาช่วยหนุน คือ

๑. **ใช้ปัญญาเต็มที่** หมายความว่า ในเวลาทำงาน มีความมั่นใจตัวเองว่าได้ทำด้วยปัญญาเต็มที่ ด้วยความสามารถเต็มที่ เมื่อจะรักษาคนไข้รายหนึ่ง เราได้ทำการรักษาโดยใช้สติ ปัญญาความสามารถ ใช้ปัญญาความรู้เต็มที่แล้ว ได้แสวงหาหนทางวิธีการและแหล่งปัญญาแหล่งความรู้ต่างๆ อย่างดีที่สุดแล้ว เปิดโอกาสแก่คนไข้เต็มที่แล้ว ได้แค่นั้นก็แค่นั้น

๒. **ทำด้วยเจตนาดี** คือ เจตนาดีต่อคนไข้ ตั้งใจรักษา มีความหวังดีต่อชีวิตของคนไข้ รักษาด้วยจิตใจที่มีเมตตากรุณา

ถ้าได้ ๒ อย่างนี้เป็นหลักประกัน ได้แค่นั้นก็แค่นั้น แล้วจะสบายใจ โดยเฉพาะแพทย์ที่ทำงานด้วยใจบริสุทธิ์ ทำงานด้วยความตั้งใจจริง เมื่อรักษาแล้ว ผลการรักษาไม่เป็นไปตามที่หวัง คนไข้หนักลง หรือตายไป ก็มักไม่สบายใจ หลัก ๒ ข้อนี้ก็จะเป็น

มาตรฐานหรือเป็นที่ยืนตัวเอง

ฉะนั้น ในเวลารักษาหรือทำงานแต่ละชิ้น ต้องมี ๒ ข้อ คือ

๑. ทำด้วยปัญญา ความสามารถ ให้ถึงที่สุด

๒. ทำด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ คือคิดช่วยเหลือเขาอย่างแท้

จริง

อะไรจะเกิดขึ้น ก็ได้ทำดีที่สุดแล้ว ไม่ต้องเสียใจ ส่วนเรื่องเงินทอง ถ้าหากว่าเราตั้งอยู่บนฐานทั้ง ๒ ข้อนี้แล้ว ก็ปรับกันเอา คือถึงจะมีเรื่องระบบผลประโยชน์ ถ้ามีฐานอย่างนี้แล้วจริยธรรมก็อยู่ได้ ถ้าทำอย่างนี้ได้ ก็เป็นความหวังของคนไข้ไปด้วยในตัว โดยไม่ต้องพูดถึงความหวังของคนไข้กันให้มาก

ถ้าแพทย์อยู่ในบทบาทที่แท้ คนไข้ไม่จำเป็นต้องหวัง

ในสังคมปัจจุบันนี้ คือในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมอย่างนี้ คนก็ยังยึดติดอยู่กับวัฒนธรรมเดิมอย่างน้อยในใจก็มีความคิดอยู่ว่า ถึงอย่างไรก็ให้เหลือคนสักกลุ่มสองกลุ่ม ไว้เป็นที่เคารพนับถือของเราเถิด ถ้าแพทย์ยังเป็นอย่างที่ว่ามานี้ ก็หมายความว่า วงการแพทย์หรือสถาบันแพทย์ยังเป็นความหวัง เป็นที่ศรัทธา เป็นที่เคารพ ให้ความมั่นใจแก่ประชาชนอยู่ได้ต่อไป และเราก็ยอมรับสภาพความเป็นจริงของระบบแข่งขันธุรกิจนี้ว่าถึงจะมีบ้างที่ไม่เป็นไร เพราะว่าแพทย์ก็อยู่ในภาวะที่ดีที่สุดแล้ว หมอก็จะอยู่ในกลุ่มคนพิเศษของสังคมต่อไป พิเศษไม่ใช่ในแง่อภิสิทธิ์ แต่พิเศษในแง่ของ

คุณธรรม ซึ่งหมายถึงความเคารพนับถือ

พูดอีกแง่หนึ่งก็คือ เหมือนกับครูเวลานี้ เราพูดกันว่า ในสังคมไทย ครูเคยเป็นปูชนียบุคคลของสังคม เคยมีครูพูดว่า ไม่เอา อย่าพูดแบบนี้ เพราะอะไร เพราะครูเองไม่อยากและไม่ยอมเป็นปูชนียบุคคล ในกรณีนี้ก็ถือว่า คนไข้หรือสังคมยังหวังจะให้แพทย์เป็นที่เคารพบูชา แต่มีปัญหาว่าแพทย์หรือหมอจะยอมตนให้เป็นที่เคารพหรือไม่ หรือจะเป็นเหมือนครู ซึ่งก็คงต้องถามกันต่อไป อันเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง รวมทั้งพระด้วย เวลานี้พระก็เป็นปัญหาอยู่ไม่น้อย

เป็นอันว่าหมดเวลาแล้ว จะขอปิดท้ายนิดหน่อย บทบาทของหมอนั้นเป็นได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน บางอย่างก็ไปด้วยกันได้ บางอย่างก็ขัดกัน มีบทบาทอะไรบ้าง

๑. บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์
๒. บทบาทของนักธุรกิจ
๓. บทบาทของแพทย์โดยตรง
๔. บทบาทของผู้เชี่ยวชาญ และ
๕. บทบาทของผู้นำสังคม

บทบาทเหล่านี้แพทย์เป็นได้ทั้งหมด แต่บางอย่างขัดกัน เช่น บทบาทของผู้ประกอบอาชีพแพทย์ กับบทบาทของนักธุรกิจ ตอนนี้ต้องเลือกว่าจะเอาแค่ไหน เช่น บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ซึ่งหมายถึงบทบาทของแพทย์ในฐานะเป็นผู้ประกอบ

อาชีพอย่างหนึ่งที่ตนถนัด อันนี้เป็นธรรมดาของคนทุกคนอยู่ในโลกต้องมีอาชีพ เพื่อจะได้เลี้ยงตัวได้ สังคมจะได้มีระบบแบบแผน ด้วยบทบาทนี้แพทย์ก็เป็นคนทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเลยจากนั้นไปอีกซิดระดับหนึ่ง แพทย์นั้นก็กลายเป็นนักธุรกิจ เราจะเอาแพทย์ในบทบาทผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ หรือในบทบาทนักธุรกิจ นี่เป็นทางเลือกที่สำคัญอย่างหนึ่ง

ถ้าบทบาทธุรกิจขึ้นมาเมื่อไร เกณฑ์วัดความสำเร็จของการประกอบวิชาชีพแพทย์ก็จะเปลี่ยนไปด้วย เช่น เมื่อตั้งโรงพยาบาลขึ้นมาโรงหนึ่ง เกณฑ์วัดความสำเร็จ แทนที่จะหมายถึงการทำให้ประชาชนพลเมืองผ่อนคลายจากโรคภัยไข้เจ็บมีสุขภาพดีขึ้น ก็จะหมายถึงการได้เงินกำไรสูงสุด ถ้าถึงตอนนั้นผลที่ต้องการของแพทย์ก็จะไม่ตรงกับเหตุผลที่แท้จริงตามธรรมชาติ และบทบาทของแพทย์ก็จะขัดแย้งกับความหวังของคนไข้อย่างชัดเจนและเมื่อั้น การแพทย์ที่เป็นเครื่องแก้ปัญหาสังคม ก็จะกลายเป็นปัญหาสังคมไปเสียเอง

ถึงอย่างไรก็ตาม บทบาทที่เป็นตัวยืนก็คือบทบาทแพทย์ บทบาทแพทย์ ไม่ใช่ใช้อย่างเดียวกับบทบาทผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ แต่หมายถึงบทบาทที่ตรงความจริงตามธรรมชาติ ที่เป็นเหตุผลในตัวของมันเอง กล่าวคือเป็นบทบาทของผู้ทำหน้าที่หรือทำงานในการบำบัดโรค ช่วยให้คนไข้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีสุขภาพดี นี่คือนิยามโดยตรงยืนพื้น ซึ่งจะต้องรักษาไว้ให้ได้

ต่อไป บทบาทผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเน้นทางวิชาการว่าเชี่ยวชาญ ด้านโน้นด้านนี้ เป็นตัวประกอบเข้ามาเสริมบทบาทแพทย์ก็ได้ แต่ไม่เหมือนกัน

ข้อสุดท้าย คือ บทบาทผู้นำสังคม ในฐานะที่แพทย์เป็นบุคคลชั้นนำ มีสติปัญญาสูง มีสถานะ โอกาส และอิทธิพลในสังคมสูง ควรจะเป็นผู้นำในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของสังคม

ที่นี้บทบาทไหนที่ตรงตามธรรมชาติที่สุด ก็เอาบทบาทนั้นเป็นหลัก หรือตั้งเป็นแกนไว้ ก็คือบทบาทแพทย์ที่ว่านี้ บทบาทแพทย์นี้ต้องเข้าใจกันให้ชัดว่าเป็นบทบาทของการทำหน้าที่ตรงตามเหตุผลโดยธรรมชาติอย่างแท้จริง เราก็เอาบทบาทแพทย์ที่แท้จริงนี้เป็นฐาน บทบาทอื่นก็เสริมเข้ามา และก็ทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น อันไหนขัดกันเราก็แก้ไขไป

บัดนี้อาตมภาพได้พูดมาเกินเวลาแล้วไม่มีโอกาสที่จะอธิบายอะไรอีก ก็คิดว่าเป็นแง่คิดตามสมควร ถ้าเป็นไปได้อย่างนี้ ก็ไม่ต้องพูดถึงความหวังจากคนไข้ เพราะว่าถ้าเข้าถึงความจริงตามธรรมชาติ มันก็เป็นเรื่องของกฎธรรมดา จะต้องไปพูดถึงความหวังอะไรของคนไข้ คนไข้ไม่ต้องหวังหรอก ไม่ต้องพูดถึงความหวังจากคนไข้ มันดีกว่าการที่คนไข้จะหวังเสียอีก ฉะนั้นอาตมภาพจึงไม่อยากจะพูดถึงความหวังจากคนไข้ เพราะว่าคนไข้บางทีก็หวังผิดหวังถูก ดีไม่ดีก็หวังผิดจากแพทย์เสียอีก ฉะนั้นก็ให้ว่ากันตรงไปตรงมาตามธรรมชาติ

เป็นอันว่า ถ้าแพทย์เข้าถึงความจริงของธรรมชาติ รักษาบทบาทที่แท้ตามธรรมชาติ ก็จะมีผลดีแน่นอนยิ่งกว่าความหวังจากคนไข้ และจะเป็นฐานที่มั่นคงรองรับบทบาททุกอย่าง โดยที่บทบาทอื่นจะมาเป็นเพียงส่วนประกอบที่ทำให้แพทย์เป็นผู้มีชีวิตที่สร้างสรรค์พัฒนาสังคม เพื่อจะได้แก้ปัญหาของมนุษย์ นำโลกไปสู่ความสุขและความร่มเย็น พร้อมกับที่แพทย์เองก็มีชีวิตที่ดีงามมีความสุขอยู่ในตัวเองแท้จริงด้วย

อาตมภาพขออนุโมทนาทุกท่านที่มาประชุม ถ้ามีอะไรผิดพลาดไปก็ขอประทานอภัยด้วย ขอตั้งจิตอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยให้ทุกท่าน เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย และมีความร่มเย็นเป็นสุขในพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยทั่วกันตลอดกาลทุกเมื่อ